

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 6 juni 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: mevrouw Ans Hoenderdos-Metselaar

Aanvang: 16.00 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Haveman-Schüssel

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemiddag allen. Aan de orde is het openbaar verhoor van mevrouw Hoenderdos.

Mevrouw Hoenderdos, namens de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties heet ik u van harte welkom. Onze commissie doet onderzoek naar de opzet en de werking van het stelsel van woningcorporaties. Wij kijken daarbij ook naar een aantal incidenten. Wij willen weten wat er precies is gebeurd, hoe dat kon gebeuren en wie daarvoor precies verantwoordelijk zijn. Vandaag concentreren wij ons op Rochdale, een casus die wij onderzoeken, ook in deze openbare verhoren. Ook daarvan willen wij weten wat er gebeurd is, hoe dit kon gebeuren en wie daarvoor verantwoordelijk is. In dat kader wordt u gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U hebt er zelf voor gekozen om de belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Ik verzoek u te gaan staan en mij na te zeggen: "Dat beloof ik".

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat beloof ik.

De **voorzitter**: U staat onder ede, mevrouw Hoenderdos. Neemt u plaats. Ik verzoek u de microfoon aan te laten staan. Wij gaan gewoon meteen beginnen. Ik geef graag het woord aan collega Oskam.

De heer **Oskam**: Mevrouw Hoenderdos, u was van 2006 tot begin 2009 lid van de raad van commissarissen van Rochdale. In eerste instantie was de heer Möllenkamp de bestuursvoorzitter; de andere directeur was de heer Seewald. Later kwam de heer Van Nimwegen in de plaats van de heer Seewald. U had mede tot taak om de directie te controleren. In die periode is er nogal wat gebeurd en misschien ook wel niet gebeurd. Daar richt ons onderzoek zich op. Wij willen met name met u praten over het functioneren van de raad van commissarissen, omdat u daar een goede inkijk in hebt gekregen, en over de vraag hoe de directie bepaalde zaken aanpakt. Voor het gemak: hebt u beide verhoren vandaag gevolgd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Oké. Dan kunnen wij makkelijker met voorbeelden komen waarop u kunt reageren. We beginnen met Capelle Makelaars. Dat hebben we bij de anderen ook gedaan. Er is een jarenlange discussie geweest, van 2002 tot 2008 -- die heeft zes jaar geduurd -- dat de makelaardij van Rochdale, Capelle Makelaars, afgestoten moest worden omdat het een niet-toegestane nevenactiviteit was, omdat die een te weinig volkshuisvestelijk karakter had en misschien ook wel in strijd was met de belangen, met het BBSH. Wanneer hoorde u dat het ministerie het niet goed vond dat Rochdale in die makelaardij zat met geld?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat het echt niet goed zat en dat het hoog gespeeld werd, bleek eruit dat de heer Van Cuilenburg met mevrouw Dekker heeft gesproken. Daar is naar mijn herinnering ook een brief over, die niet alleen over Capelle Makelaars ging, maar over meerdere onderwerpen die in dat gesprek aan de orde waren geweest.

De heer **Oskam**: Was die brief gericht aan de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee.

De heer **Oskam**: Aan het bestuur?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Nu weten wij dat er een aantal brieven is geweest, onder andere in 2006, toen u bent aangetreden, en daarna ook nog een, waarin het ministerie dreigde met een aanwijzing: als jullie niet stoppen met die makelaardij, gaan we ingrijpen of krijg je een aanwijzing. Die aanwijzing is er niet gekomen. Dan komt dat gesprek met minister Dekker ertussendoor. Wat deed Van Cuilenburg daarmee in de richting van de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb niet meer scherp wat Van Cuilenburg deed. Ik weet wel wat ik zelf deed, namelijk verordonneren dat het gestopt werd en zo snel mogelijk. Dat was al eerder aan de orde geweest.

De heer **Oskam**: Ook al voordat u in de raad van toezicht kwam?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, omdat ik daar informele signalen over had gehad.

De heer **Oskam**: En deden ze wat u wilde?

Mevrouw **Hoenderdos**: U hebt vanmorgen de heer Möllenkamp daar een toelichting op horen gegeven. Dat deed hij in de raad van commissarissen op dezelfde manier. Er kwam een zeer wollig verhaal dat het een kwestie van afbouwen was en dat het goed zou komen.

De heer **Oskam**: Maar dat was niet zo.

Mevrouw **Hoenderdos**: Maar dat was niet zo.

De heer **Oskam**: U weet niet meer precies wat Van Cuilenburg daarover heeft gezegd, maar hoe bent u dan achter de inhoud van dat gesprek gekomen? Hoe is die brief tot u gekomen?

Mevrouw **Hoenderdos**: ... Dat weet ik niet meer. ... Ik weet dat ik in de raad een aantal eigen speerpunten had, omdat ik ook weleens mensen buiten de deur sprak en omdat ik te horen had gekregen dat dit niet geoorloofd was en dat het moest stoppen. Dat heb ik enkele keren in de raad aangekaart, mondeling. Dat zult u ook niet altijd terugvinden in de verslagen. En toen kwam dat gesprek met mevrouw Dekker.

De heer **Oskam**: U kreeg dat te horen van mensen die wel verstand hadden van de materie.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Na dat gesprek met Dekker moest Dekker weg en kwam Winsemius. Winsemius heeft een flinke briefwisseling gehad met de heer Van Cuilenburg. Is dat nog met de raad van commissarissen gedeeld?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik weet dat niet. Ik ken geen brief die direct aan de heer Van Cuilenburg was gericht.

De heer **Oskam**: Heeft de raad van commissarissen überhaupt weleens brieven van het ministerie gekregen vanwege Capelle Makelaars?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik ken -- ik weet niet of dat een brief is of een aantekening -- een terugkoppeling van het gesprek dat had plaatsgevonden bij mevrouw Dekker. Andere stukken ken ik niet. Ik heb daar wel naar gevraagd, omdat Möllenkamp -- dat zei hij vanmorgen ook -- ...

De heer **Oskam**: Ja, daarom vraag ik het ook.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... zei dat er eerst toestemming was en dat het ministerie was gaan draaien. Iets wat eerst goed gevonden werd, werd dat nu niet meer; dan hoefde de corporatie ook niet zo hard te lopen, vond de heer Möllenkamp. Dat was ik niet met hem eens. Ik heb gevraagd om onderbouwende stukken daarvan: wanneer is dat dan goedgevonden en hoe zijn ze dan nu tot een ander standpunt gekomen? Die stukken heb ik nooit gezien.

De heer **Oskam**: Wij hebben in de tussentijd natuurlijk even nagezocht hoe het precies zit. Dan blijkt dat de raad van commissarissen misschien wel één keer een brief heeft gehad, maar dat de meeste brieven over dit onderwerp, namelijk het afbouwen, nee niet het afbouwen, maar het stopzetten van die makelaarsactiviteiten, rechtstreeks waren gericht aan de bestuursvoorzitter, dus hoe Möllenkamp daar dan bij komt, laat zich raden.

Het was nogal wat dat de minister ervoor koos om een persoonlijk gesprek te hebben met de heer Van Cuilenburg. Wat vond de raad daarvan? Want dat is niet heel gebruikelijk. Er wordt natuurlijk weleens gesproken, om te kijken hoe dingen gaan, maar het is toch een soort verantwoordingsgesprek.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. In die zin is er niet over gesproken.

De heer **Oskam**: Ik weet niet hoe dat ging in die raad van commissarissen, maar ik kan mij voorstellen dat ik, als ik erin zou zitten en zou horen "we hebben met de minister gesproken", echt het naadje van de kous zou willen weten.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ehm ... Nou, het naadje van de kous was dat het ministerie wilde dat we ermee stopten.

De heer **Oskam**: Dat was eigenlijk gewoon de mededeling.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. En dan ging het gesprek verder richting Möllenkamp: stop ermee; waarom is dat dan nu nog niet zo ver? Er is dus niet zozeer over het gesprek zelf teruggekoppeld.

De heer **Oskam**: U hebt heel duidelijk gezegd dat u al in 2006 hebt gezegd: stop ermee, het kan niet, het mag niet en daarom moeten we ermee stoppen. Uiteindelijk heeft het nog wel tot 2008 geduurd voordat het belang in Capelle Makelaars was teruggehaald. Hoe kan dat dan nog zo lang duren?

Mevrouw **Hoenderdos**: Traineren door de voorzitter van de raad van bestuur.

De heer **Oskam**: Wat hebt u er als lid van de raad van commissarissen zelf aan gedaan om ...?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb kritische vragen gesteld. Ik werd herhaaldelijk -- dat weet ik nu, achteraf -- met een kluitje in het riet gestuurd.

De heer **Oskam**: Door de bestuursvoorzitter?

Mevrouw **Hoenderdos**: Door de bestuursvoorzitter. Toen de kluitjes te groot werden en er een goede aanleiding was, hebben we hem in oktober 2008 geschorst.

De heer **Oskam**: Als dit gebeurt, roept dat de vraag op of er binnen de raad van commissarissen onderling voldoende steun is. Ik kan mij voorstellen dat de voorzitter van de raad van commissarissen tegen u zegt ofwel "zeur niet zo", ofwel "je hebt helemaal gelijk, want dat is de afspraak met het ministerie en dat is ook de regel, dus we gaan hem daar gewoon aan houden". Wat deed Van Cuilenburg?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat heb ik niet scherp. Er was in de raad geen cultuur -- dat is uw hoofdvraag, denk ik -- in de trant van "zeur niet zo" als iemand kritisch was. Er werd echt serieus naar elkaar en naar elkaars argumenten geluisterd. Ieder kreeg ook de tijd en gelegenheid om iets in te brengen. Ikzelf heb er wel voor gekozen om voor bepaalde casussen te gaan. Bij sommige ging ik ervan uit dat het wel goed zou komen. We gaan

straks helemaal op het rapport van Vlug door, neem ik aan. Dat heeft met vertrouwen te maken. Ik ga ervan uit dat iemand in principe te goeder trouw is en dat hij, als hij zegt "ik doe dat", dat ook doet. Als iemand dat dan steeds langer uitstelt en niet doet, is het vertrouwen ook weg.

De heer **Oskam**: Ja. Daar zitten natuurlijk twee kanten aan. Zo'n bestuursvoorzitter moet daarin actie ondernemen; dat is gewoon zijn werk. Maar jullie zijn zijn baas. Als hij nou niet doet wat hij moet doen ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Dan ontsla je hem.

De heer **Oskam**: ... waarom duurt het dan zes jaar voordat hij aangepakt wordt?

Mevrouw **Hoenderdos**: U begon met te zeggen dat ik drie jaar commissaris ben geweest. Voor mij gold het drie jaar. Ik heb de eerste signalen gekregen na een halfjaar, en na tweeënhalfjaar, in oktober 2008, was de maat vol. Je moet ook een dossier hebben om in te grijpen.

De heer **Oskam**: Ja. Dat snap ik. Het is niet zo dat wij u allerlei dingen gaan verwijten of dat wij u ter verantwoording roepen, maar het is meer dat wij ons verbazen over de gang van zaken. Het duurt al een tijd. Dan komt u er. Dan is er eigenlijk al een dossier. Dat kent u dan nog niet -- dat snap ik wel -- maar dat dossier ligt er al wel, met die brieven waarin staat "doe het nou, kap er nou mee". En het gaat maar door.

Mevrouw **Hoenderdos**: Maar dát wist ik niet. Mijn eerste scherpe moment is de terugkoppeling van het gesprek met minister Dekker. U hebt hiervoor ook de heer Van Nimwegen gehad. De heer Möllenkamp kon goed manipuleren, maar hij kon ook goed laveren.

De heer **Oskam**: Ja. Hij ging er mooi tussendoor.

Het is bij de vorige verhoren ook al aan de orde gekomen: Rochdale was best wel een succesvolle corporatie en had goed werk gedaan in de Bijlmer.

Daar moeten wij echt ook aandacht voor vragen. Dat kwam ook tot uiting in de oordeelsbrieven van de minister. Daarin werd toch steeds wel de loftrompet gestoken. Welke waarde hecht u nu aan die oordeelsbrieven?

Mevrouw **Hoenderdos**: Zoals u zelf net zei: als er een brief van de minister komt, moet je daar veel waarde aan hechten. Dit was namens de minister, dus ik hechtte daar veel waarde aan. De brief ging niet alleen over de volkshuisvestelijke prestaties, maar ook over de raad van commissarissen. Dat bekeek ik zelf dus met extra belangstelling. Het was voor mij een geruststelling omdat achtereenvolgende brieven zeer complimenteuz waren. Er staat in die brieven een tabelletje met cijfers. De cijfers zal ik niet helemaal goed zeggen, maar de maximale score die een raad van commissarissen kan halen, is 100. De sector zat gemiddeld net onder de 30 en Rochdale haalde een score van 50. Dus: complimenten voor het intern toezicht.

De heer **Oskam**: Ja. Wij weten ook wel dat het niveau vrij hoog was. Het waren vaak academici die in de raad van commissarissen zaten bij Rochdale, maar dat zegt natuurlijk niet altijd alles over je kennis van deze branch en over hoe je als team opereert. Daar is nog wel het een en ander op aan te merken. Dat heeft Vlug gedaan. Daar komen wij inderdaad straks over te praten.

Toch nog even over die positieve beoordelingen. Ook bij Woonbron zagen wij dat het wel lastig is voor een raad van commissarissen als de minister zegt "geweldig!" en daar ook mee naar buiten treedt. Kun je dan nog wel tegengas geven? Is het wel een goed systeem dat het ministerie zich daarover uitlaat? Zetten zij zo'n raad van commissarissen eigenlijk niet klem? Formeel natuurlijk niet.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, je hebt als commissarissen hierin je eigen verantwoordelijkheid. Het is fijn als je een compliment krijgt, maar je moet zelf kritisch blijven. Ik heb ergens anders meer last van gehad. Toen de affaire eenmaal ging spelen, dus toen we de heer Möllenkamp geschorst hadden en hij ontslagen was, vielen opeens vriend en vijand over hem heen en werd van alle kanten gezegd: iedereen wist het al. Zelfs het Centraal

Fonds Volkshuisvesting gaf dat signaal af: wij wisten het wel, maar het stond niet in jullie toezichtsbrief.

De heer **Oskam**: U snijdt een mooi punt aan, want niet alleen het bestuur of de raad van commissarissen krijgt ervan langs, maar ook het ministerie. De Rijksauditdienst concludeert in zijn rapport van 2009 dat het ministerie veel strikter had moeten monitoren bij de zaak van Capelle Makelaars. Het heeft gewoon heel lang geduurd. Er kwam brief op brief, dreiging op dreiging, maar er gebeurde maar niets. Vindt u ook dat het ministerie hier wat heeft laten liggen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik ben er niet om te oordelen.

De heer **Oskam**: Dan is mijn vraag anders: wat vindt u van het optreden van het ministerie?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik denk dat er meer effort in gestoken had kunnen worden om gewoon het gesprek aan te gaan. Dan bedoel ik niet "het gesprek op poten" bij de minister, maar een gesprek los van de raad van bestuur, direct met de raad van commissarissen. De externe toezichthouder vanuit het ministerie praat dus direct met de raad van commissarissen. Dat kan desnoods alleen met de audit committee; het hoeft niet altijd met die hele club. Het hoeft niet zo lastig te zijn om meer van dit soort een-op-eencontacten te organiseren.

De heer **Oskam**: We zijn nu een paar jaar verder. Het is 2014. U hebt er even afstand van kunnen nemen. Als u nu terugkijkt op het dossier-Capelle Makelaars, wat is dan uw mening daarover?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik kan niet anders dan herhalen wat u zegt: dat het te lang geduurd heeft.

De heer **Oskam**: Ik maak even de stap naar het bestuursmandaat. Dat is ook iets wat speelt in de interactie tussen het bestuur en de raad van

commissarissen. 50 miljoen; u hebt het mij net ook al horen zeggen. De heer Tommel, die hier de eerste dag was, zei: bizar. En Zwarts zei: veel te hoog; een paar miljoen is normaal, maar 50 miljoen is echt veel te veel. Je zou daarbij kunnen denken: dan kan zo'n directeur wel erg zijn eigen gang gaan. Hoe zit het dan met de interactie met de raad van commissarissen als die niet verplicht is? Hoe ging dat bij Rochdale?

Mevrouw **Hoenderdos**: Het mandaat was 50 miljoen. Dat speelde niet direct al als een probleem. In het kleine jaar dat ik commissaris was, heb ik daar wel een enkele keer vragen over gesteld. Dan kreeg ik wederom een wollig verhaal, gerelateerd aan het balanstotaal, of aan het aantal woningen dat je dan als project zou hebben. Als je een lager mandaat zou hanteren, dan zouden veel meer stukken langs de raad van commissarissen moeten en dan zouden wij het te druk krijgen. Nou, dat vind ik geen probleem. Ik vind het leuk om ... Maar het was zo. In deze zin beschouw ik dit als vergelijkbaar met "met een kluitje in het riet gestuurd worden". Toen Möllenkamp geschorst was, op 24 oktober -- dat was op een vrijdag -- zijn we dat weekend meteen in crisisberaad geweest. We hebben allerlei maatregelen getroffen. Rob Kleijwegt, het andere lid van de audit committee, en ik hebben toen onmiddellijk het mandaat verlaagd naar 10 miljoen. We hebben het directiestatuut aangepast. Ja, dat was het.

De heer **Oskam**: Wat vond Van Nimwegen ervan dat het mandaat naar 10 miljoen ging?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, de heer Van Nimwegen zei vanmorgen dat we maar zes of zeven vergaderingen hadden gehad waar hij bij was. Dat zal vast kloppen, omdat al heel snel de heer Gerard Erents in beeld was als interim-bestuurder en er vooral in de interne control en de administratieve organisatie dingen op orde gebracht moesten worden. Dat was de portefeuille van de directeur Financiën, CFO Nico Overdevest. We hadden dus vooral overleg met die twee heren en minder met John van Nimwegen.

De heer **Oskam**: Dus dat klopte wel.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, dat klopt.

De heer **Oskam**: Wat ik eigenlijk bedoelde, is dat u zei: we gaan van 50 miljoen naar 10 miljoen. Ik kan mij voorstellen dat hem dat ook raakt, want hij is natuurlijk wel een van de directeuren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, hij was onmiddellijk akkoord. Het gevoel van urgentie was heel groot, dus ik heb veel waardering voor het apparaat van Rochdale. Ik vind het heel knap hoe zij tijdens de affaire de zaak draaiend hebben gehouden, want er komt nogal wat op je af: boze huurders, gefrustreerde medewerkers. Dan is het heel goed om snel te de-escaleren en de zaak op orde te brengen. Dat ging in een heel goede samenwerking.

De heer **Oskam**: Oké. Ik zei het al: die 50 miljoen zou als consequentie kunnen hebben dat de bestuurder zijn gang kan gaan en het niet hoeft voor te leggen aan de raad van commissarissen. Maar het kan natuurlijk ook zo zijn dat je, bij goed bestuur, denkt: dit zijn ingrijpende projecten; ik mag het wel alleen doen, maar ik ga toch eens even m'n plannen voorleggen aan de raad van commissarissen. Gebeurde dat, of gebeurde dat altijd pas achteraf?

Mevrouw **Hoenderdos**: Meestal achteraf en als er vragen over kwamen. Wij zagen die dan in de managementrapportages of in het jaarverslag.

De heer **Oskam**: Dat lijkt mij heel onplezierig, als ik lid zou zijn van de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Eh ... ja.

De heer **Oskam**: Jullie werden ook geïnformeerd via kwartaalrapportages. Daarin moesten jullie vaak lezen wat er gebeurd was.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, dat is iets te cru gezegd. Wij hadden maandelijks een reguliere vergadering. Die begon met bijpraten: mondelinge

punten. Het lastige daarvan is dat daarvan niet altijd een goede verslaglegging was. Binnen de raad hadden wij onze eigen portefeuilles, dus de BBSH-commissarissen spraken met de huurdersvertegenwoordigers, bewonersverenigingen en het hoofd of de directeur Verhuur. Rob Kleijwegt en ik spraken met de directeur Financiën.

De heer **Oskam**: Want u had de portefeuille Financiën?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Deden jullie zelf nog iets om het toezicht te verbeteren, om ervoor te zorgen dat er toch zaken op de agenda kwamen die in het verleden niet op de agenda kwamen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Het meest intensief hebben Rob en ik dat gedaan onmiddellijk in oktober 2008. Ik vertelde al over de aanpassing van het mandaat, maar wij hebben toen ook de verantwoordingssystematiek naar de raad van commissarissen proberen te veranderen zodat ook de projecten intensiever besproken zouden worden. Wij hebben een format gemaakt van hoe dat eruit zou moeten zien. Dat was pas in 2008. In de twee jaar daarvoor kwamen er soms wel zaken op de agenda waarvan ik de informatie onvoldoende vond. Dan ging ik ofwel zelf verder zoeken ofwel zelf verder vragen. We zijn lid geworden van de Vereniging van Toezichthouders in Woningcorporaties (VTW). Dat soort dingen deden we.

De heer **Oskam**: Straks bij Vlug komen wij nog even terug op de vraag of de competenties wel goed verdeeld waren.

Frankemaheerd is ook al aan de orde gekomen. 46,5 miljoen: dat is net onder de grens van die 50 miljoen die we net bespraken, dus er zou eigenlijk geen mandaat van het bestuur of van de raad van commissarissen gevraagd hoeven te worden, zij het dat die borging nog niet helemaal rond was. Kunt u aangeven hoe dat gegaan is? Hoe is die instemming gevraagd? En hoe zat het met de borging? Wat is daarover door het bestuur verteld aan de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik kan niet spreken voor de hele raad van commissarissen, want ik weet niet of iedereen op dezelfde manier geïnformeerd is. Dat geldt vooral voor de voorzitter. Ik weet niet of hij eerder dan de anderen iets had vernomen. Ik ben op een vrijdagmiddag door de voorzitter gebeld naar aanleiding van een mail van de heer Möllenkamp om per omgaande in te stemmen met de aanschaf van Frankemaheerd. Dat was geen anderhalve dag, het was nog niet eens een halve dag. De kwestie die voorlag, was: als ik niet zou instemmen, was er per direct -- ik weet nu ook weer het exacte bedrag -- een schade van 4,65 miljoen. Ik wilde echter weten wat het risico op termijn was. We hebben gisteren over de boot gehoord. Als je ergens mee instemt, welke camel's nose ga je dan in? Ik stond dus voor de afweging: nu verlies nemen en stoppen -- dan zijn we meteen 4,65 miljoen kwijt -- of dit risico nemen en kijken wat erachter zit, want misschien is het wel een mooie opportunity. Ik heb dus ingestemd, maar wel met heel veel tegenzin. Het is niet zo dat er een aparte vergadering over geweest is. Bij de eerstvolgende vergadering van de raad van commissarissen stond het op de agenda. Daar is luid en duidelijk te verstaan gegeven dat dit eens en nooit weer was. Als ik terugkijk in de tijd ...

De heer **Oskam**: Dat vond ook de hele raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet meer. Ik weet wel dat ...

De heer **Oskam**: Maar u vond het wel.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik vond het. Rob Kleijwegt vond het. Rudolph Rood vond het.

Dit speelt allemaal in augustus en september 2008; ik kan dat nu weer terughalen. Ik loop even vooruit op Vlug. Mijn vertrouwen taande al door een optelsom der dingen en dit was er weer eentje.

De heer **Oskam**: Dus toen u vanochtend de heer Möllenkamp hoorde zeggen "ze hebben tijd genoeg gehad; een dag of tien later is er uitgebreid

gediscussieerd in de raad van commissarissen voordat er toestemming werd verleend", zat u echt met kromme tenen te luisteren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Het geldt niet voor mij dat ik anderhalve week de tijd heb gehad. Wij hebben toen in die vergadering ook gevraagd om tekst en uitleg. Die hebben we nooit meer gekregen, omdat Frankemaheerd opgenomen werd in het forensisch onderzoek.

De heer **Oskam**: Maar als u zegt dat het niet voor u geldt, geldt het dan wel voor anderen? Waren anderen eerder voorgelicht, zodat ze meer tijd hadden om na te denken?

Mevrouw **Hoenderdos**: Wij werden opgebeld door de voorzitter. Hij was dus in ieder geval een uur eerder dan wij geïnformeerd.

De heer **Oskam**: Maar die heeft ook geen tien dagen gehad.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet. Omdat de heer Möllenkamp vanmorgen zo met data aan het schuiven was -- anderhalve week zus en ... -- raakte ik af en toe het spoor kwijt.

De heer **Oskam**: Maar dat klopt zeker niet?

Mevrouw **Hoenderdos**: Niet voor mij. Het zou best kunnen zijn dat hij de heer Van Cuilenburg een week eerder had geïnformeerd en hem had gevraagd: wat moeten we hier nu mee? Maar dat is pure speculatie van mijn kant.

De heer **Oskam**: Hij ging nog verder. Het gaat er niet om of hij wel of niet Van Cuilenburg heeft geïnformeerd, want hij heeft hier keihard gezegd: die raad van commissarissen is in zijn geheel bij elkaar geweest en ik ben daar ook bij geweest; we hebben het er uitvoerig over gehad; we waren unaniem van mening dat we in dit project moesten stappen. Dat is natuurlijk wat

anders dan wat u zegt en wat Van Nimwegen heeft bevestigd: er werd gemaïld, er werd gebeld en het was slikken of stikken. Dat was het.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik kan alleen maar zeggen wat ik heb meegemaakt en niet wat ik heb ervaren. Ik werd op een vrijdagmiddag gebeld. Als ik niet akkoord zou gaan, zou dat onmiddellijk een schade opleveren van een kleine 5 miljoen. Wat precies de voordelen en de nadelen van dat plan waren, zou ik nog wel te horen krijgen. Ik hoorde vanmorgen ook weer dat de borging van het WSW toen op een haar na gevild was. Daar heb ik nog wel naar gevraagd. Wat betekent dat? Dat kwam door het weekend, want daardoor kon de juiste handtekening nog niet gezet worden.

De heer **Oskam**: Maar niet omdat ze ...?

Mevrouw **Hoenderdos**: Niet de gemeentelijke borging, wat de heer Van Nimwegen zojuist heeft gezegd. Er was al toestemming en het ging alleen nog maar om een ontbrekende handtekening en die zou op maandag worden gezet.

De heer **Oskam**: Was het u bekend dat De Key ook in positie stond, hetzij alleen, hetzij samen met Rochdale?

Mevrouw **Hoenderdos**: Toen ik voor het eerst over Frankemaheerd hoorde, moest ik meteen beslissen.

De heer **Oskam**: Collega Mulder zei: nu we dit zo weten, lijkt het er wel een beetje op dat twee Amsterdamse corporaties die heel graag dat pand wilden kopen, tegen elkaar op aan het bieden waren. Het was een beetje spelen met maatschappelijk geld. Vindt u ook dat dit zo is?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Dat doet mij heel veel pijn als volkshuisvester.

De heer **Oskam**: Oké.

U zei dat het een moeilijke vergadering was en dat er toen een flink robbertje over gevochten is. Rood, Kleijwegt en u waren heel duidelijk: dit mocht nooit meer gebeuren. Maar Van Cuilenburg?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet meer.

De heer **Oskam**: Ik vraag het met name omdat hij als voorzitter van de raad van commissarissen wel invloed heeft.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Ik weet het niet.

De heer **Oskam**: Bespraken zij vaak dingen voor, Möllenkamp en Van Cuilenburg?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik weet niet of dat de term "voorbepreken" moet krijgen.

De heer **Oskam**: Daar is op zichzelf natuurlijk niets mis mee, want dat gebeurt in de meeste bedrijven.

Mevrouw **Hoenderdos**: Exact.

Daar heeft de heer Möllenkamp vanochtend ook een toelichting op gegeven. Voorafgaand aan de vergadering waren deze twee heren bij elkaar. De heer Möllenkamp zei dat ze dan de agenda voorbespraken: wat moet er wel op en wat niet en wanneer. Dat zou best kunnen, maar het zou ook over dingen kunnen zijn gegaan. Ik ben zelf één keer bij zo'n voorgesprek geweest en dat ging toen over het instrument "swaps".

De heer **Oskam**: Ja. Financiën, uw portefeuille.

Wist u dat er een soort voortaxatie is geweest, een indicatietaxatie of hoe je dat ook noemt, door Zadelhoff? Zij hebben Frankemaheerd bekeken en zeiden: 31 miljoen is wel ongeveer een bedrag dat het moet doen. Dat is ook het eerste bod van Rochdale geweest. Wist u dat?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, ik weet van Frankemaheerd niks.

De heer **Oskam**: Helemaal niets?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee. Het speelde in september 2008 en een maand later is ... We zouden nadere informatie krijgen. Die hebben we niet gehad en een maand later barst de bom. Toen is Frankemaheerd naar mijn idee meegenomen in het forensische onderzoek van Deloitte.

De heer **Oskam**: Waar wij ons natuurlijk over verbazen, is dat Zadelhoff zegt dat 31 miljoen een goed bedrag zou kunnen zijn. Je weet dan natuurlijk altijd dat de markt op iets anders kan uitkomen, maar Mulder heeft ook heel duidelijk gezegd: 15 miljoen meer! Dat is gewoon 50% meer betalen dan was geïndiceerd. Dat is toch zeker een enorme overschrijding?

Mevrouw **Hoenderdos**: Als het sec om deze bedragen zou gaan, ja. De heer Van Nimwegen had vanmiddag een verhaal over het feit dat je de halve huurprijs in je taxatie mee zou moeten nemen. Ook toen raakte ik al snel het spoor bijster. Waar hebben we het nou over? Hebben we het over de koopprijs of over de huurprijs? Welke appels ben je met welke peren aan het vergelijken?

De heer **Oskam**: Zaten er wel mensen in de raad van commissarissen die die rekentruc wel -- truc mag ik niet zeggen -- die rekensom wel begrepen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, hij is niet naar de raad van commissarissen geweest!

Ik heb verschillende rekensommen langs zien komen en die heb ik teruggestuurd omdat ze onduidelijk waren.

De heer **Oskam**: Als de heer Möllenkamp tot taak heeft om de raad van commissarissen voor te lichten over deze aankoop en hij zegt "deze borging is op een haar na gevild; het weekend zit er nog tussen, maar maandag kan de vlag uit", hoe moeten wij dat dan kwalificeren? Hoe kwalificeert u dat?

Mevrouw **Hoenderdos**: Als misleiding.

De heer **Oskam**: U voelt zich misleid?

Mevrouw **Hoenderdos**: Absoluut.

De heer **Oskam**: Hebt u hier nog wel met andere leden van de raad van commissarissen over gesproken? Voelden die zich ook misleid?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou ja, het was de opmaat naar de schorsing. Juist het gebrek aan vertrouwen was de reden om hem te ontslaan. En dat gold breed.

De heer **Oskam**: Ja. Nu is dit één van de dingen waar wij achter zijn gekomen. Als u nu terugkijkt op uw periode bij Rochdale, zijn er dan bij nader inzien vaker van dit soort voorlichtingstrucs geweest? Zijn er vaker dingen verteld die niet helemaal klopten of helemaal niet klopten?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb er vier, waarvan Capelle deel uitmaakt. Daarnaast zijn er de swaps in 2006, de afhandeling van de Maserati, waarover u misschien nog komt te spreken, en de getroffen voorziening voor de kwestie-Nawon.

De heer **Oskam**: We schrikken niet zo snel, maar we zijn toch wel geschrokken van wat de heer Van Nimwegen zei. Het viel namelijk wel op dat hij over Möllenkamp zei: hij loog niet, maar de waarheid sprak hij ook niet. Voelde u dat ook zo?

Mevrouw **Hoenderdos**: Hij vertroebelde. Hij versluisde zaken.

De heer **Oskam**: Wij noemden het woord "manipuleren" en daar zei Van Nimwegen volmondig ja tegen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Eh ... In het ene dossier meer dan in het andere.

De heer **Oskam**: U was de financiële vrouw binnen de raad van commissarissen. Daarom zat u qualitate qua ook in de auditcommissie. In die rol was u kritisch -- u zei het net al -- over het wel of niet aankopen van derivaten, de swaps. In het begin had u er niet zo veel verstand van, maar u hebt zich er wel in verdiept door er informatie over in te winnen. Hoe werd het voornemen om swaps aan te kopen aan de raad van commissarissen gepresenteerd en door wie?

Mevrouw **Hoenderdos**: Het was het soort notitie dat meestal aan de raad van commissarissen wordt voorgelegd, een standaardagendapunt. Daarin werd uitgelegd -- ik vond het geen heldere taal -- wat swaps zouden zijn. Er werden twee besluiten van de raad van commissarissen gevraagd, namelijk om in te stemmen met het instrument "swaps" en om een lening aan te gaan van 200 tot 250 miljoen. Ik vond dat onduidelijke besluitvorming, omdat de onderliggende informatie ontbrak. Een besluit vragen van 200 tot 250 miljoen vond ik ook onjuist. Het is of 200 of 250, maar niet iets daartussenin. Als je 250 goed vindt, dan is dat ook meteen de bovengrens. We hebben het over maart 2006.

De heer **Oskam**: Toen was u net begonnen, hè?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik was net begonnen. Het was de tijd dat de economie booming was. Verder was het nog niet zo'n bekend instrument. Ik heb toen inderdaad navraag gedaan. Ik heb mijn mba op Nijenrode gehaald. Ik heb een studiegenoot uit die tijd gebeld en die heeft mij in contact gebracht met een geldmakelaar. Die kon mij heel helder uitleggen wat de risico's waren. Het risico is dat de rente gaat dalen en dat je investeringsportefeuille waarmee je je derivaten afdekt, te groot is. Want wie neemt er een lening over als die minder waard is geworden?

Dat zijn heel makkelijke richtsnoeren om te hanteren. Ik kwam daarmee terug in de raad van commissarissen. De renteontwikkeling kun je niet voorspellen. Kon dat wel, dan waren we allemaal ...

De heer **Oskam**: ... rijk geweest.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... rijk geweest. Over de omvang van je investeringsportefeuille kun je natuurlijk wel wat zeggen. Ik verlangde een onderbouwing van het leningbedrag dat we nodig zouden hebben om deze swaps af te sluiten. Op zichzelf is het natuurlijk een kwestie van risicoafdekking en het instrument is op zich dan ook niet verkeerd. Je kunt het alleen wel heel erg verkeerd toepassen.

De heer **Oskam**: Precies. En als de rente daalt, dan ...

Mevrouw **Hoenderdos**: De rente is natuurlijk later wel gedaald. Het is toen teruggedaald. De CFO kreeg als huiswerk mee om een rekensommetje te maken. In de tussentijd kregen wij een mail ... Ik ga even terug. Dat kregen wij ook. Toen kregen wij via de mail het verzoek om te reageren. Toen kregen wij een poosje daarna weer een beetje een dreigende mail in de trant van: reageer nou, want de rente is alweer gestegen en we verliezen geld op deze manier. Ik ben toen niet akkoord gegaan omdat ik het rekenvoorbeeld niet duidelijk genoeg vond.

De heer **Oskam**: U was kritisch en bent zelf ook op zoek gegaan naar informatie. Werden de andere leden van de raad van commissarissen bijvoorbeeld voorgelicht door iemand van een bank, een tussenpersoon, of?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee. Ik vond dit ook een groot risico. Ik voelde dit als een grote verantwoordelijkheid op mijn schouders. Ik had ook mijn twijfels of binnen het apparaat de kennis wel aanwezig was. Ik heb dus ook gepleit voor versterking op dit gebied.

De heer **Oskam**: Ik denk dat dat terecht was, maar uit wiens koker kwam het nou, bij Rochdale?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik denk Seewald, de CFO.

De heer **Oskam**: Hij was de CFO.

De andere leden van de raad van commissarissen hadden er natuurlijk ook niet zo veel -- of geen -- verstand van. Hoe gingen zij daarmee om? Wat is er uiteindelijk gebeurd met dat verzoek om instemming?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ze stemden in, want ze vertrouwden helemaal op mij. Toen er een investeringsplaatje lag van, ik meen, 170 miljoen, dat dat nog wel de investeringen in de Bijlmer zouden zijn, toen vond ik dat we het wel konden doen.

De heer **Oskam**: Is dat in de vorm van een lening gegaan, of zijn er ook swaps ...?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb dit gemonitord, dus ik heb een paar keer gevraagd -- Rudolph Rood vroeg er ook wel naar -- hoe het zat met die swaps. Een halfjaar, een paar maanden later kwam er een berichtje: we hebben dat toch maar niet gedaan; we zijn drie langlopende leningen aangegaan als alternatief. Punt. En ik vond het toen wel best.

De heer **Oskam**: Het grootste risico was gepareerd. Zijn die swaps of derivaten nou passende producten voor woningcorporaties?

Mevrouw **Hoenderdos**: Als je er prudent mee omgaat wel.

De heer **Oskam**: Dat betekent: met verstand van zaken?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, met verstand van zaken, en niet meer aangaan dan je aankunt.

De heer **Oskam**: Helder. Ik kijk even of mevrouw Hachchi nog vragen heeft.

Mevrouw **Hachchi**: U zei in het begin dat u eigen speerpunten had binnen de raad van commissarissen. Mij is nog niet duidelijk welke speerpunten dat waren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Er waren een aantal punten die ik met meer dan belangstelling volgde. Dat was de opvolging van de Maserati -- is die nou verkocht? -- omdat die auto zo'n iconisch-symbolische waarde heeft gekregen, en dat was de voorziening die voor de kwestie-Nawon was getroffen.

Mevrouw **Hachchi**: En Capelle Makelaars ook?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, en Capelle Makelaars, maar daar hebben we het al over gehad.

Mevrouw **Hachchi**: Nog heel even over Capelle Makelaars. U schetste dat het gesprek dat de voorzitter van de raad van commissarissen met minister Dekker heeft gevoerd, het moment was dat u zich ervan bewust werd dat er echt iets aan de hand was. U zei wel tussen neus en lippen door dat u daarvoor via informele contacten al het een en ander hierover had gehoord. Wat bedoelt u met "informele contacten"?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb zes jaar op het ministerie van VROM gewerkt en dan kom je nog weleens iemand tegen.

Mevrouw **Hachchi**: Dus u had toen al signalen vanuit die contacten, vanuit het ministerie, dat die discussie over Capelle Makelaars liep.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, maar niet op het niveau waarop de raad van bestuur of de voorzitter van de raad van commissarissen sprak, maar gewoon met oud-collega's van mij.

Mevrouw **Hachchi**: Ja. Wat hebt u toen met die informatie gedaan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Daar ben ik prudent mee omgegaan, maar ik heb die informatie wel heel goed in mijn oren geknoopt en dus geagendeerd in de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hachchi**: Was dat voor of na het gesprek met de minister?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat was ver daarvoor.

Mevrouw **Hachchi**: Ver daarvoor. En wat is er toen besproken in de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, dan kreeg ik het verhaal dat het mocht van de minister.

Mevrouw **Hachchi**: Daarmee was voor u de kous af?

Mevrouw **Hoenderdos**: Toen nog wel. Dan heb ik het over de zomer van 2006.

Mevrouw **Hachchi**: Dat het mocht van de minister, dat was de heer Möllenkamp die dat in de raad van commissarissen ...?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, maar ook de heer Van Cuilenburg.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Toen u de terugkoppeling, de minimale terugkoppeling, kreeg van het gesprek met minister Dekker, hebt u gevraagd om stukken, want het prikkelde u wel. U werd daardoor kritischer. En u kreeg die stukken niet?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee.

Mevrouw **Hachchi**: U hebt zich daarbij neergelegd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, achteraf natuurlijk met veel spijt, maar ...

Mevrouw **Hachchi**: Maar waarom hebt u zich er toentertijd bij neergelegd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Omdat ik die kwestie toen niet zwaar genoeg heb ingeschat, denk ik. Ik vroeg vaak dingen extra en erbij.

Mevrouw **Hachchi**: Maar de overtuigingskracht van zowel de heer Möllenkamp als de heer Van Cuilenburg was voor u voldoende reden om het erbij te laten.

Mevrouw **Hoenderdos**: Het kluitje in het riet, vooral; niet de overtuigingskracht.

Mevrouw **Hachchi**: U werd met een kluitje in het riet gestuurd. Door beide heren, of alleen door de heer Möllenkamp?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, vooral door de heer Möllenkamp.

Mevrouw **Hachchi**: Wanneer bent u tot het inzicht gekomen dat u met een kluitje in het riet bent gestuurd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Door het onderzoek dat in oktober 2008 gestart is en de informatie die sindsdien boven tafel is gekomen. Het forensisch onderzoek van Deloitte heeft natuurlijk veel opgeleverd, maar er kwamen toen ook spontane meldingen. Dan zie je dat ik achteraf ...

Mevrouw **Hachchi**: Wat bedoelt u met spontane meldingen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Een klokkenluider, of ...

Mevrouw **Hachchi**: Maar u had dus steeds van buitenaf signalen nodig om te beseffen dat u ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Ik kreeg het niet van de raad van bestuur, maar het is duidelijk waarom. De heer Van Nimwegen zei vanmiddag dat hij zich zo veel afvroeg. Kwam dat dan niet van binnenuit? Wij hadden wel contacten met het apparaat. Ik had dus veel contact met ...

Mevrouw **Hachchi**: Met "het apparaat" bedoelt u Rochdale?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, sorry, daarmee bedoel ik de medewerkers van Rochdale.

Mevrouw **Hachchi**: Van hen kreeg u geen signalen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee. Ik kan achteraf niet ... U vroeg net aan Van Nimwegen: was er sprake van iemand de hand boven het hoofd houden of een angstcultuur? Dat weet ik niet.

Mevrouw **Hachchi**: Dat waren twee varianten, maar -- wij als commissie zijn ook op zoek -- misschien is er een derde of een vierde variant.

Mevrouw **Hoenderdos**: Het kan allebei. Het kan ook zijn dat de een bang werd gemaakt en de ander de hand boven het hoofd hield.

Mevrouw **Hachchi**: Maar dat weet u niet?

Mevrouw **Hoenderdos**: Er is natuurlijk wel een signaal van de medewerkers gekomen. Dat is de brief ...

Mevrouw **Hachchi**: De klokkenluider.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... die leidde tot het onderzoek van Dubois. Maar ja, dat was een brief die naar ons privéadres ging. Want een wezenlijk probleem is ... Sommige dingen kun je zo makkelijk oplossen: geef de raad van commissarissen een eigen brievenbus.

Mevrouw **Hachchi**: De raad van commissarissen had geen eigen brievenbus?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee. Onze post ging via het secretariaat van de raad van bestuur. De secretaris van de raad van bestuur was ook de secretaris van de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hachchi**: Nou hoeft dat op zich geen probleem te zijn, maar ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, ik zou dat nu nooit meer toestaan!

Mevrouw **Hachchi**: U zegt daarmee dat het in het verleden dus wel problemen heeft opgeleverd.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, want welke documenten komen nu wel of niet bij de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hachchi**: Hebt u er een voorbeeld van dat het is fout gegaan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, daar heb ik een voorbeeld van. Ik heb mij daar de afgelopen tijd heel erg in verdiept. Vanmorgen, toen ik naar de heer Möllenkamp zat te luisteren, schoot mij opeens weer iets anders te binnen. Dat is de brief van minister Van der Laan uit mei 2009 over de voortgang van hoe de zaken op orde worden gebracht bij Rochdale. Dat ging allemaal heel goed en daar was ik heel blij om, maar er werd ook melding gemaakt van een klokkenluider die zich in 2002 gemeld zou hebben bij het Centraal Fonds. Er werd heel uitgebreid uit de doeken gedaan wat die klokkenluider aangemeld zou hebben, dat dit uit-en-te-na besproken was met de raad van bestuur en dat de voorzitter van de raad van bestuur had gemeld dat hij dat zou opnemen ...

Mevrouw **Hachchi**: ... met de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... met de voorzitter van de raad van commissarissen. Hij liet ook een afschrift van een brief aan de raad van commissarissen zien. In de brief van minister Van der Laan staat dat dat voldoende vertrouwen was dat de raad van commissarissen geïnformeerd was. Toen ik die brief aan de Tweede Kamer zag, heb ik de heer Van Cuilenburg onmiddellijk gebeld: ken je die? Nee, hij wist het echt niet.

Mevrouw **Hachchi**: Dat is er een voorbeeld van dat een brief niet ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Toen heeft de heer Van Cuilenburg een brief aan minister Van der Laan gestuurd. Die brief is van juni 2009.

Mevrouw **Hachchi**: Een brief, met welk doel?

Mevrouw **Hoenderdos**: Om te laten weten dat de informatie die in de brief aan de Tweede Kamer gemeld wordt, namelijk dat er al in 2002 een klokkenluider was en dat de raad van commissarissen dat dus had moeten weten, de raad van commissarissen waarschijnlijk nooit bereikt heeft.

Mevrouw **Hachchi**: U zei eerder ook: binnen de raad van commissarissen namen wij elkaar serieus. U voelde zich altijd serieus genomen binnen de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Geldt dat ook voor het contact met de bestuurder, de heer Möllenkamp?

Mevrouw **Hoenderdos**: Of ik mij serieus genomen voelde door de heer Möllenkamp?

Mevrouw **Hachchi**: Ja, in de relatie van raad van commissarissen en bestuur.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, dat denk ik wel.

Mevrouw **Hachchi**: U hebt zich altijd serieus genomen gevoeld, ook in die relatie?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou ja, niet in zijn gedrag, maar wel in zijn uitstraling. U vraagt of ik mij serieus genomen vóélde. Ja, totdat het tegendeel bewezen was. Maar die indruk gaf hij wel.

Mevrouw **Hachchi**: En met "gedrag" doelt u ook op wat er later uit is gekomen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Hij zegde dingen toe. De heer Van Nimwegen kon vanmiddag heel beeldend voordoen hoe hij over de Maserati sprak: "O, dom, dat had ik niet moeten doen!" Zo trad de heer Möllenkamp ook op. Hij had een soort manier van ...

Mevrouw **Hachchi**: U noemde het net manipuleren. Was het dat?

Mevrouw **Hoenderdos**: Hij deed zich voor als: ik heb jullie goed gehoord, ik neem het heel serieus en ik pak het op. Vervolgens deed hij niks.

Mevrouw **Hachchi**: U gaf ook aan dat de externe toezichthouders, waaronder het ministerie en het CFV, nadat het allemaal fout was gegaan bij Rochdale en dit allemaal bekend was geworden, zeiden: iedereen wist het wel. U maakte ook het statement dat er in de brieven van het ministerie altijd lovend over werd gesproken en dat het dan wel heel erg makkelijk is om te zeggen dat iedereen wist dat het fout zat bij Rochdale. U zei daarna dat het goed is om als raad van commissarissen rechtstreeks contact te hebben met de externe toezichthouder en dat het niet zo moeilijk zou moeten zijn om een gesprek met elkaar in te plannen. Waarom is dat nooit gebeurd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Het was er niet. Ik zou het nu wel instellen.

Mevrouw **Hachchi**: Maar waarom gebeurde het toen niet? Ik probeer te begrijpen wat dat toen tegenhield.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet. Ik weet ook niet of anderen het doen. Ik zie nu de urgentie ervan. Ik ben aan het zoeken naar verbetermaatregelen en dan zou dit er een zijn.

Mevrouw **Hachchi**: Het heeft dus te maken met het vertrouwen, wat u eerder ook benadrukte, dat de raad van commissarissen geen reden had om contact op te nemen met de externe toezichthouder over een aantal punten waarover men zich zorgen maakte. De raad van commissarissen ging met andere woorden toen nog uit van het contact met de heer Möllenkamp. Men vertrouwde daar helemaal op, ondanks de gevoelens van "kluitje in het riet".

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik reageer nu even op uw vraag over het contact met de externe toezichthouder en dan speciaal met het Centraal Fonds. Als die lovende dingen zegt, dan is er ook niet direct urgentie om eens goed met elkaar te gaan praten, want het gaat immers goed met ons.

Mevrouw **Hachchi**: Maar u zit als raad van commissarissen dicht op de organisatie. Je zou zeggen dat het dan toch een beetje vreemd is dat de raad van commissarissen alleen maar vaart op wat de externe toezichthouder over Rochdale zegt.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik voer niet alleen op wat de externe toezichthouder zei, want wij deden ook zeker zelf onderzoek.

Mevrouw **Hachchi**: Oké.

U zei dat de verslaglegging onvoldoende was. Bedoelt u daarmee de verslaglegging van de vergaderingen van de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom was die onvoldoende?

Mevrouw **Hoenderdos**: Met de kennis van nu en zaken teruglezend percipieer ik dat zo.

Mevrouw **Hachchi**: Achteraf dus.

Mevrouw **Hoenderdos**: Achteraf. De eerstvolgende vergadering krijg je altijd het verslag te lezen. Het wordt dan ook geaccordeerd. Het wordt zelfs afgetekend door de voorzitter en de vicevoorzitter en daardoor heeft het een belangrijke status. Het punt is alleen de vraag op welke slakken je zout legt als je het verslag van de vorige keer bekijkt. Je weet soms pas een jaar later wat er toen in die raad van commissarissen is gezegd, of dat wel volledig was en of dat wel klopte.

Mevrouw **Hachchi**: Als er een verslag of notulen van een vergadering worden gemaakt, dan kan ik me voorstellen dat u als lid van de raad van commissarissen checkt of dat verslag klopt. Ik vind het dus vreemd dat u achteraf pas ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, maar dat deed ik ook! Bij de volgende vergadering zit het stuk van de vorige keer.

Mevrouw **Hachchi**: Toen vond u het dus kennelijk voldoende?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Ik ga met u door naar de Maserati, want daarover wil ik ook u een aantal vragen stellen. Vanochtend is al aangehaald dat die Maserati de corporatie €8.475 per maand kostte. Ook binnen de raad van commissarissen is hierover in 2007 gesproken naar aanleiding van een brief van een klokkenluider. Toen heeft de raad van commissarissen ook een onderzoek uit laten voeren.

Mij schiet iets te binnen wat de heer Van Nimwegen eerder vandaag zei. Hij gaf aan dat er eigenlijk niet echt over die Maserati is gesproken door de raad

van commissarissen. Hij gaf aan dat de heer Möllenkamp met een gebaar meteen al duidelijk maakte dat er geen meter meer in gereden werd en dat de discussie was gesloten. Er zou met andere woorden niet echt over zijn gesproken in de raad van commissarissen. Klopt dat?

Mevrouw **Hoenderdos**: Toen was de heer Van Nimwegen er nog niet, want dit speelde in april 2007 ...

Mevrouw **Hachchi**: Het was voor zijn tijd.

Mevrouw **Hoenderdos**: ...en de heer Van Nimwegen kwam in november 2007.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Hij verwijst dus eigenlijk naar de periode ...

Mevrouw **Hoenderdos**: ... een paar maanden daarvoor.

Mevrouw **Hachchi**: ... toen die Maserati ook weer ter discussie werd gesteld. Toen heeft de heer Möllenkamp ...

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik denk dat hij nadeed wat er gezegd is over de manier waarop Möllenkamp reageerde toen hij werd aangesproken door de raad van commissarissen. Van Nimwegen is daar zelf niet bij geweest.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Dus hij heeft dit dan van horen zeggen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Hij heeft het van horen zeggen.

Mevrouw **Hachchi**: U kunt ons vertellen of het klopt, want u was erbij.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik was erbij.

Wij kregen in april 2007 op ons huisadres een klokkenluidersbrief. Laat ik het een anonieme melder noemen. We hebben daar toen onmiddellijk onderzoek

naar laten doen door Dubois, want we wilden weten wat er speelde met de Maserati.

Mevrouw **Hachchi**: In 2007?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Dat onderzoek was binnen drie weken klaar en we hadden dus in mei de uitkomsten beschikbaar. Daaruit bleek dat op de teller van de auto 8.000 kilometer stond. Dan is het dus een relatief nieuwe auto en dat strookt ook met wat de heer Möllenkamp vanmorgen heeft gezegd, namelijk dat hij er toen nog heel weinig in had gereden.

Wij hebben het nu over 2007, maar hij reed er in 2006 dus in. Hij had dus inderdaad een tijdje opgeslagen gestaan, omdat medewerkers het onverstandig van hem hadden gevonden. Dat klopt allemaal en het gaat mij nu dan ook alleen maar even om de tijdsvolgorde. In 2006 rijdt hij erin. Dan wordt hij erop aangesproken door zijn eigen medewerkers. Hij stopt ermee en laat hem opslaan. Dan krijgen wij toch nog als raad van commissarissen een anonieme brief. Ik had die auto nog nooit gezien, maar dat klopt ook, want toen stond hij allang ergens anders.

Ik kom nu op uw vraag. We hebben hem toen heel indringend aangesproken: dit is geen auto voor de voorzitter van de raad van bestuur van een woningcorporatie; je hebt een symboolfunctie en dan rijdt je niet in zo'n auto. Of het nu een Maserati is of een Audi, je rijdt gewoon niet in een auto van die prijsklasse.

Mevrouw **Hachchi**: Hoe reageerde de heer Möllenkamp?

Mevrouw **Hoenderdos**: Zoals de heer Van Nimwegen zo beeldend nadeed: "Ja, dat snap ik ook wel." en "Dat had ik niet moeten doen."

Mevrouw **Hachchi**: Welke afspraken hebt u vervolgens met de heer Möllenkamp gemaakt?

Mevrouw **Hoenderdos**: Verkopen, onmiddellijk.

Mevrouw **Hachchi**: En er geen meter meer in rijden en zeker niet op kosten van Rochdale.

Mevrouw **Hoenderdos**: En zeker niet op kosten van Rochdale.

Mevrouw **Hachchi**: Was dat een duidelijke afspraak?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat was een duidelijke afspraak. Het is in die vergadering gezegd en vervolgens schriftelijk bevestigd. In die brief maakten wij de heer Möllenkamp het compliment dat hij zelf al tot het inzicht was gekomen dat het onverstandig is. In dat opzicht heeft hij ook nog een pluim gekregen, maar het was een heel duidelijke boodschap: die auto gaat eruit. En dat gebeurde niet. Er is nog een paar keer naar gevraagd en toen kregen we weer een beetje het Capelleverhaal. Het was een wollig verhaal over bpm en dat het kostentechnisch in het nadeel van Rochdale zou zijn: "Het is verstandiger om hem even te laten staan." U hebt Van Nimwegen zelf horen zeggen dat hij er toch in gereden had. Dat blijkt ook uit het onderzoek van Deloitte.

Mevrouw **Hachchi**: Het enige wat ik nog wil weten, is of de discussie in 2007 over de Maserati en de afspraken die toen zijn gemaakt, een aanleiding waren om de heer Möllenkamp nog kritischer te volgen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Voor mij in ieder geval wel.

Mevrouw **Hachchi**: En voor de andere collega's?

Mevrouw **Hoenderdos**: Voor hen kan ik niet spreken.

Mevrouw **Hachchi**: U hebt er geen zicht op of de raad van commissarissen een andere houding heeft aangenomen en of de sfeer daarna anders was?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, dat weet ik niet.

Mevrouw **Hachchi**: Maar voor u wel?

Mevrouw **Hoenderdos**: Absoluut.

Mevrouw **Hachchi**: U stond vanaf dat moment op scherp en u ging wat er gebeurde, nog beter controleren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Ik kijk naar mijn collega Oskam.

De heer **Oskam**: U noemde twee keer de kwestie-Nawon. Dat zegt ons wel wat, maar heel veel mensen die de enquête volgen, vragen zich natuurlijk af wat die kwestie-Nawon precies inhoudt. Kunt u ons dat kort duiden?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik weet gewoon dat het een kwestie was, maar ik hoop nu juist dat door deze enquête wordt opgehelderd wat de kwestie precies is. Rob Kleijwegt en ik beoordeelden de kwartaalrapportages en daarin kwamen we een voorziening tegen van een paar miljoen voor Nawon. Wij vonden de toelichting daarop niet duidelijk genoeg. Wij maakten altijd een annotatie van de zaken die in de audit committee waren besproken. De dingen die we relevant vonden, tilden we op naar de volledige raad van commissarissen. Dit was er daar een van. Wij vroegen om een nadere toelichting op die paar miljoen. Hoe zat dat nu precies? Toen kregen wij in de eerstvolgende vergadering een A4'tje met veel tekst en weinig cijfers. Ik houd echter meer van getallen dan van lange teksten. Ik kon er geen chocola van maken. We hebben het toen niet behandeld, maar teruggestuurd. Vervolgens kregen we wel een cijferoverzicht, maar dat snapte ik nog steeds niet, terwijl het toch alleen maar optellen en aftrekken was. Ik kan wel rekenen, maar het was een volstrekt verwarrend cijferoverzicht. Toen hebben we het weer teruggestuurd, maar toen was het al eind oktober 2008. Ik heb dus nooit ... Het was iets met het schuiven met geld.

De heer **Oskam**: Maar Nawon was wel een bedrijf waarmee Rochdale zaken deed. Wij hebben begrepen dat Rochdale ook geld had geleend aan Nawon, een paar ton.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet. Dat heb ik ook begrepen, maar dit is allemaal van voor mijn tijd. Er schijnt een afspraak te zijn geweest met Nawon dat zij woningen die leegstonden in de Bijlmer, zouden verhuren. Daar hadden ze een soort package deal over gesloten met allemaal plussen en minnen. Ik hoop het ooit eens een keertje te kunnen begrijpen.

De heer **Oskam**: Ik denk dat het nu voor iedereen iets duidelijker is, niet helemaal, maar wel een beetje.

Mevrouw Hachchi gaat verder met de vragen.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u vertellen hoe de schorsing van de heer Möllenkamp is verlopen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Wat de aanzet daartoe gaf, hebt u vanmiddag van de heer Van Nimwegen gehoord. Hij constateerde dat er nog gereden was in de Maserati en heeft vervolgens op vrijdagochtend half tien Jan van Cuilenburg gebeld. Jan van Cuilenburg heeft de rest van de raad van commissarissen gebeld dat het voornemen was om de heer Möllenkamp per direct te schorsen. Dat moest unaniem. Hij vroeg mij of ik daarmee akkoord was en ik heb daarop gereageerd met "eindelijk", niet eindelijk in de zin van de tijd die het had geduurd, maar meer in de zin dat we nu genoeg signalen hadden om tot zo'n ingrijpende maatregel te komen.

Mevrouw **Hachchi**: In de periode dat u lid was van de raad van commissarissen, is Rochdale regelmatig op zoek gegaan naar nieuwe fusiepartners en samenwerkingsvormen. Wat is de reden waarom Rochdale die fusies wilde?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat gebeurde in die tijd natuurlijk heel veel in corporatieland. De fusies rolden over elkaar heen. Een goed werkingsgebied,

een mooie portefeuille en groter groeien: dat moet het doel daarvan zijn geweest.

Mevrouw **Hachchi**: Wat was de rol van de raad van commissarissen bij die fusies?

Mevrouw **Hoenderdos**: Die werd er wel bij betrokken, maar ... Ik heb de fusie met Nieuw Amsterdam zelf meegemaakt. Dat was de corporatie die de hele Bijlmer in beheer had. Rochdale was de fusie van Patrimonium en het oude Rochdale. Die waren samen Rochdale geworden. Nieuw Amsterdam beheerde de hele Bijlmer. De raad van bestuur en de raad van commissarissen van Rochdale en Nieuw Amsterdam was dezelfde. Ik kwam binnen op het moment dat je nog twee corporaties had, maar al wel een personele unie. Dat verduidelijkt ook de toelichting van vanmorgen van de heer Möllenkamp, want hij zei: er werd over de Bijlmer apart vergaderd. Dat kwam omdat het formeel nog twee corporaties waren. Ik heb de fusie in 2006, 2007 van Nieuw Amsterdam en Rochdale meegemaakt. Toen werd het allemaal Rochdale. Maar daar gebeurde niet zoveel. Daarna is een fusie met AWV afgeketst. De fusie met Woongroep Holland, die ook aan de orde is geweest, heb ik meegemaakt, maar, als ik het mij goed herinner, had Rudolph Rood dat namens de raad van commissarissen in portefeuille.

Mevrouw **Hachchi**: Weet u nog wat de reden was voor de mogelijke fusie van Woongroep Holland met Rochdale?

Mevrouw **Hoenderdos**: We zijn daarvoor twee dagen op de hei geweest. John van Nimwegen zat toen al wel in de voorbereiding daarvan. Hij heeft een goede wervende presentatie gehouden, waarin hij duidelijk maakte dat het soort woningen dat in Amstelveen stond, heel goed aansloot bij het Amsterdamse bezit, zodat bewoners uit Amsterdam een wooncarrière konden maken. Ik vond dat een plausibel verhaal.

Mevrouw **Hachchi**: Uit het verslag van de raad van commissarissen blijkt dat de toenmalige bestuurder van Woongroep Holland, de heer Van den Berg

Jeths -- zijn naam is ook al eerder gevallen -- een zetel eiste in het nieuwe bestuur. Wat vond u daarvan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Of hij het echt eiste, weet ik niet, maar ...

Mevrouw **Hachchi**: Het staat in het verslag.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... het staat er. Ook over dat soort dingen is uitgebreid gesproken. Dat is niet mijn hobby, maar dat gebeurt dan wel bij dit soort fusieperikelen.

Mevrouw **Hachchi**: Dat is gebruikelijk?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Je hebt twee voorzitters van de raad van bestuur. Je hebt twee voorzitters van de raad van commissarissen. Als je dat samenvoegt, hoe ziet de nieuwe constellatie er dan uit?

Ik vond het niet zo'n verrassing dat het beeld was dat Van den Berg Jeths de beoogde voorzitter was van die nieuwe fusiecorporatie en dat Van Nimwegen de tweede man zou worden. Hij kon dan ingroeien. Bij de raad van commissarissen zou het andersom gaan: Rochdale zou de voorzitter van de raad van commissarissen leveren. De heer Van Cuilenburg zat er al veel te lang en hij zou dan ook weggaan, wat betekende dat er een nieuwe voorzitter van de raad van commissarissen kon komen uit de gelederen van Rochdale.

Mevrouw **Hachchi**: U zegt dat het gebruikelijk is dat er over dit soort posities wordt gesproken, maar hoe zwaar weegt het in de discussie over fusies dat het vaak gaat om de posities van personen, bestuurders en commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Voor de personen zelf heel erg zwaar. Die zijn er vol van. Er was ook een boekenonderzoek gedaan. Dat vind ik veel belangrijker. Voor zover ik erbij betrokken was, is het in die volgorde gegaan, dus eerst een boekenonderzoek. Ik heb dat toen aangehoord. Ik vond dat het er aardig

uitzag, maar dat het nog lang niet voldoende was om als basis te dienen voor het besluit of het wel of niet een goede fusiepartner was. Maar het moet ook klikken. Het is ook een cultuurverhaal als je gaat fuseren, want er gaan dan twee organisaties samen. Dat is de reden waarom we toen twee dagen de hei op zijn gegaan. Van Nimwegen heeft toen nog een aanvullende presentatie gegeven. Het was niet echt een bijzondere vergadering. Het klikte niet verschrikkelijk goed. Het zou dus doorrollen, totdat -- u hebt dat vanmiddag ook gehoord -- er opeens de stekker werd uitgetrokken door Van den Berg Jeths.

Mevrouw **Hachchi**: Opeens?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, opeens.

Mevrouw **Hachchi**: U weet niet wat de reden was?

Mevrouw **Hoenderdos**: Geen idee.

Mevrouw **Hachchi**: Heeft dat niet te maken gehad met die eigen positie?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat zou kunnen. Dat zou heel goed kunnen.

Mevrouw **Hachchi**: Dat kunt u niet bevestigen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, want dat weet ik niet.

Mevrouw **Hachchi**: De raad van commissarissen was dus ook niet op de hoogte van de reden waarom.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, het was een volslagen verrassing.

Mevrouw **Hachchi**: Voor iedereen binnen de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik kan niet voor iedereen spreken, maar voor mij wel.

Mevrouw **Hachchi**: Ik kijk even naar mijn collega.

De heer **Oskam**: Ik zie nog twee discrepanties in de verschillende verklaringen. U zei dat de beoogd bestuursvoorzitter Van den Berg Jeths was. Dat hadden wij eerder ook al meegekregen. Van Nimwegen heeft zelf gezegd: nou ja, ik zou niet de man worden. Möllenkamp daarentegen zei: nou, daar was hij ook op aangezocht. Van Nimwegen zou dus de man worden.

Mevrouw **Hoenderdos**: Op termijn.

De heer **Oskam**: Maar niet meteen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee.

De heer **Oskam**: Een ander punt is de rol van Van Nimwegen bij de fusie. Hij zegt zelf: ik was nog niet aangetreden, maar als voorbereiding op wat ik mee zou gaan maken, was het toch wel handig dat ik alvast met de raad van commissarissen van Rochdale en Woongroep Holland sprak. Ik kan me voorstellen dat Van den Berg Jeths dat andersom ook zou hebben gedaan. Maar u zegt nu: hij hield ook een presentatie, een wervend verhaal, over die woningen in Amstelveen bijvoorbeeld. Zelf zei hij daar niet zo veel over. Hij zei vooral dat hij een beetje aan het zoeken was of het wel een goede was.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik vind er geen tegenstrijdigheid in zitten, hoor.

De heer **Oskam**: Nee, dat hoeft ook niet.

Mevrouw **Hoenderdos**: De presentatie was niet sec gericht op de fusie. Het was meer: wat voor corporatie zijn we? Hoe ziet ons woningbezit eruit? Als wij groter willen groeien, in welke gebieden zouden wij dan kunnen uitbreiden? Toen is er bijvoorbeeld voor gekozen om zeker niet richting

Almere te gaan en ook niet boven het kanaal. De keuze viel toen op de richting Amstelveen.

De heer **Oskam**: Ja. Hij dacht dus wel mee over de plannen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, en het ging niet echt sec over de corporatie. Het ging meer om het soort woningen en het gebied. Dan zit er ook geen licht tussen.

De heer **Oskam**: Dan zit er inderdaad geen verschil in. Prima. Collega Hachchi had het net al over de schorsing van de heer Möllenkamp op 24 oktober 2008. De vraag is een beetje hoe hij reageerde. Ik denk dat het hard aankwam.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat weet ik niet, want ik heb hem sinds eind januari niet meer gezien. Ik heb hem niet geschorst. Dat is door de heer Van Cuilenburg gedaan.

De heer **Oskam**: En daarna hebt u geen contact meer gehad.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb hem gezien bij de bijeenkomst waar we hem ontslagen hebben.

De heer **Oskam**: Tussen de schorsing en het ontslag hebt u geen contact met hem gehad?

Hebt u hierover iets gehoord van Van Cuilenburg? Ik kan me voorstellen dat hij de raad van commissarissen heeft geïnformeerd over hoe dat gesprek is verlopen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, vast. Daar heb ik echt geen herinnering meer aan. We gingen meteen heel hard aan de slag.

De heer **Oskam**: Toen kwam Erents als interim-directeur. U introduceerde hem al even. Hoe verliep het contact tussen de raad van commissarissen en de heer Erents?

Mevrouw **Hoenderdos**: Naar mijn beeld goed.

De heer **Oskam**: Was dat een verademing?

Mevrouw **Hoenderdos**: Hij pakte zaken op en hij bracht rust. Ik heb dat zojuist al gezegd. Ik vond dat heel erg belangrijk voor de medewerkers en de huurders.

De heer **Oskam**: Hoe zou u hem typeren?

Mevrouw **Hoenderdos**: Als iemand die zaken meteen oppakt en ook doet wat hij zegt. Als ik ergens om vroeg, dan was het er de volgende keer ook.

De heer **Oskam**: Een daadkrachtig iemand.

Mevrouw **Hoenderdos**: Daadkrachtig.

De heer **Oskam**: De raad van commissarissen had geen goed gevoel en dat leidde tot de schorsing. Uiteindelijk hebben jullie Deloitte opdracht gegeven voor een forensisch onderzoek. Toen kwamen er nogal wat onregelmatigheden of onrechtmatigheden boven tafel. Wat was uw reactie op dat rapport? Schrok u daarvan? Of dacht u "ik heb het altijd al geweten"? Of zit het daar ergens tussenin?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik schrok er heel erg van. Het was nog erger dan ik vreesde dat het was.

De heer **Oskam**: En de andere commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ook.

De heer **Oskam**: De laatste druppel leidde tot de schorsing, maar dit was nog steeds heel heftig.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Er waren in die tijd ook contacten van het ministerie met Rochdale en ook wel met individuele leden van de raad van commissarissen. Had u zelf contact met het ministerie?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik denk dat ik twee of misschien drie keer mee ben geweest. Dat voelde echt als op het matje geroepen worden op verschillende niveaus.

De heer **Oskam**: Ging u dan met Van Cuilenburg of met Erents?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, niet met Erents. Met Van Cuilenburg en Gerard Gruppen. We zijn ook een keer met de hele raad geweest.

De heer **Oskam**: Maar dat waren geen prettige gesprekken.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee.

De heer **Oskam**: En met wie sprak u dan? Met de dg of met een ...?

Mevrouw **Hoenderdos**: Met een directeur van een directie waarvan ik de naam nu niet weet, en met het Centraal Fonds. Er zaten een ambtenaar of zes, zeven.

De heer **Oskam**: Waar gingen die gesprekken over? Gingen die met name over dat rapport?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, want dat was toen nog niet beschikbaar. Het was wel van "wanneer komt dat nu eens"? We zaten daar zelf ook

smachtend op te wachten, want Deloitte zou sneller opleveren dan ze gedaan hebben. Zolang we de uitkomsten daarvan niet hadden, konden we ook niet zo veel.

De heer **Oskam**: Was Deloitte de huisaccountant?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, dat was KPMG.

De heer **Oskam**: Uiteindelijk werden er wel conclusies getrokken uit die rapportage en vrij snel daarna, op 30 januari 2009, volgde het ontslag. U bent daar wel bij geweest. Kunt u vertellen hoe dat ontslag is gegaan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Misschien moet ik ook iets zeggen over de aanloop daarnaartoe. De schorsing kon twee maanden duren. Omdat de heer Möllenkamp op 24 oktober was geschorst, liep de schorsingstermijn, een beetje sneu, af op kerstavond. Het onderzoek was ook nog niet klaar en daarom is er met instemming van de heer Möllenkamp voor gekozen om te wachten op het onderzoek. De heer Möllenkamp heeft ook uitgebreid de gelegenheid gekregen om de resultaten in te zien, voordat de raad van commissarissen die onder ogen kreeg. Dat vind ik ook terecht, want degene die onderzocht wordt, hoort als eerste te zien wat er over hem of haar wordt gezegd.

De heer **Oskam**: Die mag daarop reageren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Hij heeft dus schriftelijk een weerwoord kunnen geven.

De heer **Oskam**: Dat heeft hij gedaan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja, met ondersteuning van zijn advocaten. De raad van commissarissen kreeg het rapport van Deloitte, inclusief de reactie van Möllenkamp, en die hebben we op 30 januari besproken.

De heer **Oskam**: Hoe verliep dat gesprek?

Mevrouw **Hoenderdos**: Naar mijn mening hebben wij de heer Möllenkamp uitgebreid de gelegenheid gegeven om te reageren op de vragen die de raad van commissarissen nog had, op de constatering in het rapport en op de punten waar er licht zat tussen het rapport en wat de heer Möllenkamp in zijn weerwoord had opgeschreven of had laten optekenen. Een van de dingen die mij buitengewoon stoorden, was dat in zijn weerwoord stond dat hij niet in de Maserati had gereden, want dat hij wél gedaan. Zo waren er nog een punt of tien en die zijn we stuk voor stuk afgelopen. We hebben toegelicht wat de raad van commissarissen daarvan vond. We hebben de heer Möllenkamp daar weer op laten reageren. Aan het einde van het gesprek heeft hij nog het laatste woord gekregen: wat wilt u nog meer inbrengen? Toen hebben we geschorst en na de schorsing is er een hoofdelijke stemming geweest. De uitkomst daarvan was ontslag op staande voet.

De heer **Oskam**: Wat was de insteek van dat gesprek? Was het een voorgenomen besluit om hem te ontslaan? Of ging u het gesprek in met "we gaan het rapport bespreken en daarna tellen we onze knopen"?

Mevrouw **Hoenderdos**: Het was geen voorgenomen besluit, want dat kan niet. Je moet eerst de heer Möllenkamp goed gehoord hebben. Hij moet alle gelegenheid krijgen om zich te verdedigen. Pas als blijkt dat die verdediging onvoldoende is, kun je deze maatregel nemen. Je mag daar niet gaan zitten met voorbedachten rade.

De heer **Oskam**: Een paar dagen later stapte de raad van commissarissen zelf op. Waarom hebben jullie ervoor gekozen om af te treden?

Mevrouw **Hoenderdos**: Die maandag en dinsdag, 2 en 3 februari, rolden de media over de affaire heen. De heer Van Leeuwen van Aedes schreef een open brief en u doet onderzoek naar wat er is gebeurd, hoe het heeft kunnen gebeuren en wie er verantwoordelijk is.

De heer **Oskam**: U bedoelt ons, hè?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. De heer Van Leeuwen wist dat blijkbaar allemaal al, want hij schreef: het ligt aan de raad van commissarissen, want die zitten er veel te lang. Was het maar zo simpel! Natuurlijk -- het is vandaag ook al een keer gewisseld -- zat een aantal leden van de raad van commissarissen er lang, veel te lang. Maar bijna de helft was inmiddels vernieuwd. Ik was er drie jaar. Rob Kleijwegt tweeënhalf jaar en Ferry Houterman nog slechts een paar maanden. Ik voelde me dus niet persoonlijk aangesproken, maar ik kon wel heel goed het sentiment begrijpen. Het maatschappelijk vertrouwen in de raad van commissarissen was weg. Dat is uiteindelijk ook de reden waarom wij allemaal in één keer zijn afgetreden. Dat ging overigens niet zonder slag of stoot, want vooral Rob Kleijwegt en ik hebben hier lang over getwijfeld. Moeten we dat wel doen? We waren namelijk al vanaf oktober bezig met allerlei vernieuwingen en dat ging ook goed met Erents. We zagen echte verbeteringen. Uiteindelijk heeft toch de doorslag gegeven dat ons een bepaald imago was opgelegd: jullie zitten er te lang; het is jullie schuld; jullie moeten weg. Dat was ook de oproep van Willem? van Leeuwen van Aedes: houd de eer aan jezelf, allemaal.

De heer **Oskam**: En dan is het ook samen uit, samen thuis?

Mevrouw **Hoenderdos**: En dan is het ook samen uit, samen thuis.

De heer **Oskam**: Wat vond u van de rol van Van Leeuwen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik had gehoopt op steun. Ik vond het makkelijk om dit af te doen als een incident en te zeggen: als je nou maar de raad van commissarissen naar huis stuurt, dan is het probleem opgelost. Dat vond ik jammer, want ik had juist gehoopt op steun van de koepelorganisatie.

De heer **Oskam**: Was dat de nekkenbreker of waren jullie toch wel afgetreden als Van Leeuwen die brief niet had geschreven?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nou, zeker niet op dat moment.

Het ministerie was ook boos op ons, maar het ministerie had ook opeens een groot probleem toen er geen raad van commissarissen meer was.

De heer **Oskam**: Duidelijk.

Wij gaan nog even naar het rapport-Vlug. U vroeg er zelf al om, maar wij waren echt ook van plan om er iets over te vragen.

Eind 2008 zeiden jullie: we moeten onszelf ook maar eens een spiegel voorhouden. Toen is Vlug ingeschakeld om evaluatieonderzoek te doen. Daar is een rapport uitgekomen met de titel Ongezond vertrouwen. Dat is een veelzeggende titel. De raad van commissarissen vond dat rapport eigenlijk kwalitatief onvoldoende. Dat is het algemene beeld, maar wat vond u van dat rapport?

Mevrouw **Hoenderdos**: Er zijn verschillende versies. De eerste versie vond ik onvolledig en op onderdelen onjuist. Ik heb er veel moeite in gestoken om materiaal aan te dragen om het stuk vollediger en naar mijn beeld evenwichtiger te krijgen. Dat heeft Paul Vlug ook voor een groot deel overgenomen. Hij heeft natuurlijk niet alles overgenomen, want een onderzoeker blijft zelf verantwoordelijk. Er bleven verschillende punten. De een vond dat dit er niet goed in stond en de ander vond dat dat er niet goed in stond. De raad van commissarissen vond dus dat er haken en ogen aan zaten. Wij hadden de mogelijkheid om in een bijlage een reactie te geven, zodat duidelijk was wat wij ervan vonden. We konden daarin op onze punten ingaan. We hebben het erover gehad of we dat wel of niet zouden doen. Toen was de afweging: als we nu aangeven op welke punten we het echt niet eens zijn, dan wekken we de indruk dat we het op andere punten ...

De heer **Oskam**: ... wel eens zijn. Het is dan net of je je daar wel aan committeert.

Mevrouw **Hoenderdos**: ... wel eens zijn en je je committeert aan het totale rapport. Dat is de reden waarom wij ervoor hebben gekozen om ons er helemaal niet aan te committeren en er afstand van te nemen. De

onderzoekers wisten echter heel goed hoe wij over het rapport dachten, want onze gedachten erover hebben wij met hen gedeeld in onze reacties op de verschillende versies.

De heer **Oskam**: Waren jullie het op veel punten niet met hem eens?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja.

De heer **Oskam**: Was jullie belangrijkste kritiek dat het onderzoek niet goed was of dat het geen afgewogen oordeel bevatte?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik ben zelf onderzoeker en ik vond dat het onderzoek te veel op meningen was gebaseerd. Er waren voor het onderzoek vooral interviews gehouden. Iemand kan wel iets zeggen, maar dat moet dan wel worden gestaafd met bronnenmateriaal. Is het wel waar wat iemand zegt? Je moet meningen met elkaar kruisen en het was mij onvoldoende duidelijk of dat wel was gebeurd. Mij was verder ook niet duidelijk of het onderzoeksbureau ook echt in de documenten zelf was gedoken. Hoe was daar- en daarover in de raad van commissarissen gesproken? Wat hebben ze eigenlijk onderzocht? Ik had dus vooral kritiek op de methodologie. We waren verder zeer ongelukkig met de titel. Die komt nu ook nog steeds bovendrijven.

De heer **Oskam**: Zoiets blijft hangen.

Ik kijk naar een aantal punten in het rapport. Je ziet bijvoorbeeld dat de voorzitter en vicevoorzitter 28 jaar in de raad van commissarissen hebben gezeten. Dat zou nu onmogelijk zijn, omdat er nu gelukkig allemaal gedragscodes en statuten zijn die bepalen dat die termijn beperkt moet zijn tot acht tot twaalf jaar. Wat is uw inschatting? Kun je dan nog afstand nemen van zo'n bestuursvoorzitter die er ook al 25 jaar zit? Ben je dan niet zo close met elkaar en zo verweven met elkaar dat je je taak eigenlijk niet meer naar behoren kunt uitvoeren?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik vind het veel te lang, dat staat buiten kijf. Te lang zitten heeft het risico in zich dat je verweven raakt, maar of dat feitelijk zo was bij Rochdale, dat heb ik niet echt tastbaar.

De heer **Oskam**: Merkte u aan die twee oudjes die er al zo lang zaten, dat ze kritisch waren of probeerden ze juist het bestuur en de raad van commissarissen op één lijn te krijgen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, dat deden ze niet.

De heer **Oskam**: Waren ze kritisch?

Mevrouw **Hoenderdos**: Niet zo kritisch als Rob en ik.

De heer **Oskam**: U bedoelt Rudolph Rood?

Mevrouw **Hoenderdos**: Jazeker, Rudolph Rood.

De heer **Oskam**: U zegt dat Vlug van onvoldoende kwaliteit was. Als we nu het rapport-Hoenderdos op tafel zouden kunnen leggen, hoe had u daarin dan de raad van commissarissen geëvalueerd?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat er veel ervaring en historisch besef was. Ik vind dat heel belangrijk, want je moet weten (?) waarom dingen zijn zoals ze zijn om te begrijpen waarom dingen tot stand zijn gekomen. De balans daarin was verkeerd. Wij hadden verder meer aan scholing moeten doen.

De heer **Oskam**: Vlug zegt dat er op bepaalde competenties niemand was. U hebt dat zojuist de heer Van Nimwegen ook horen zeggen. Dat herkent u wel?

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat ben ik met hem eens. Er was dringend behoefte aan iemand met een portefeuille op vastgoedgebied, iemand die daar echt verstand van had.

De heer **Oskam**: Projectbeheersing: je moet weten hoe je dat soort projecten aanpakt.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Ik had er verder zelf graag iemand bij gehad met fiscale kennis. Dat zat ook in de planning, omdat er een functie vacant was. Die functie was niet opgevuld, omdat we zouden gaan fuseren. Als je dan een fusiepartner hebt die misschien een goede commissaris kan leveren, dan neem je die.

De heer **Oskam**: Wij hebben het al even over het bestuursmandaat gehad, maar een raad van commissarissen heeft natuurlijk meer instrumenten. Hadden jullie voldoende instrumenten om jullie taak goed te doen?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik weet niet op welke instrumenten u doelt.

De heer **Oskam**: Ik bedoel eigenlijk of jullie voldoende werden voorgelicht. Was er een transparante cultuur in de interactie tussen het bestuur en de raad van commissarissen?

Mevrouw **Hoenderdos**: We werden zeker niet transparant voorgelicht. Dat heb ik, denk ik, al toegelicht. Als het aan de orde was, werden er wel presentaties door deskundigen gegeven. Die waren over het algemeen goed. Het waren ook niet de minsten die dat deden. De heer Winsemius is een keer geweest en de heer Vermeend, toch mensen die weten waar ze het over hebben.

De heer **Oskam**: Zeker.

U hebt eerder al gezegd wat de raad van commissarissen zelf deed om het niveau omhoog te krikken met cursussen en dergelijke. Hoe keken jullie tegen Rochdale aan? Waren jullie trots? Wat was er goed? Wat was er niet goed?

Mevrouw **Hoenderdos**: Toen de vacature er kwam -- het was gewoon een open vacature voor een lid van de raad van commissarissen -- heb ik juist met belangstelling gesolliciteerd, omdat ik Rochdale kende als een goede corporatie die heel goede prestaties leverde. Ik heb aan de Technische Universiteit Delft gewerkt en veel onderzoek gedaan bij en naar corporaties en dan vooral naar naoorlogs woningbezit. We hebben heel veel onderzoek gedaan naar de Bijlmer in de jaren tachtig. De Bijlmer werd toen nog beheerd door vijftien verschillende beheerders. Soms ging dat zelfs zover dat verschillende beheerders over één flat gingen. In die tijd waren Patrimonium en Rochdale-oud echt heel goede verhuurders. Het is ook niet voor niets dat Nieuw Amsterdam in hun handen is gekomen. Al die vijftien corporaties hebben toen hun bezit in de Bijlmer overgedragen aan Nieuw Amsterdam en Nieuw Amsterdam was gelieerd aan Rochdale. Dat was gewoon heel goed. Toen ik op de universiteit werkte, organiseerden wij ook internationale congressen. Midden jaren tachtig hebben we onderzoek gedaan naar post-war public housing and trouble. Mensen van over de hele wereld kwamen toen kijken hoe erg het in Nederland was. De leegstand in de Bijlmer bedroeg toen meer dan 20% en dat vonden wij een heel groot probleem, maar de huisvesters uit Engeland en de banlieues in Frankrijk liepen in de Bijlmer van: waar is nou het probleem? Dat was dus de Bijlmer in zijn meest abominabele situatie. Al die investeringen daarna -- de heer Möllenkamp kan daar zo goed over vertellen -- hebben de Bijlmer natuurlijk tot een voorbeeld gemaakt. Het is niet alleen maar naam en faam, want er zijn ook daadwerkelijk goede prestaties geleverd. Dat doe je niet alleen als voorzitter van de raad van bestuur, want dat doen natuurlijk ook al die mensen die het werk doen.

De heer **Oskam**: Dat zegt hij ook. Daarom is het zo jammer dat die onregelmatigheden er waren, want die bepalen nu toch een beetje het beeld.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat is heel jammer, en meer dan dat.

De heer **Oskam**: U zei al dat Möllenkamp een boel goed werk heeft gedaan. Hij deed dat samen met zijn team, met de hele club, maar goed, hij was toch

wel degene die zijn nek uitstak. U hebt ook gezegd dat hij niet altijd alles open en eerlijk vertelde tegen de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Dat is laakbaar en onacceptabel.

De heer **Oskam**: Uiteindelijk resulteerde dat in 2008 in een schorsing en vrij snel daarna in een ontslag.

Als u nu terugkijkt, zijn er dan dingen die u anders had willen doen of zijn er dingen die u de commissie mee wilt geven?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja! Dat zijn de aanbevelingen van de heer Zwarts.

De heer **Oskam**: Gisteren.

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Daar sluit ik mij bij aan, want die vind ik heel goed. Maar het kan ook in heel kleine dingen zitten. Sommige daarvan heb ik vandaag al aangestipt. Die zijn snel te realiseren, want een daarvan is bijvoorbeeld meer informele gesprekken van de audit committee, van de raad van commissarissen, de interne controller en de huisaccountant met de externe toezichthouder. Je praat met iedereen afzonderlijk en je praat met elkaar. Je doet dat met de voorzitter van de raad van bestuur, maar je zou dat juist vooral zonder de voorzitter van de raad van bestuur moeten doen. Dat is wat er mis was bij Rochdale. De heer Möllenkamp zei vanmorgen dat de accountant uitgebreid afzonderlijk sprak met de raad van commissarissen, maar dat is niet mijn beeld. We spraken zelfs niet afzonderlijk met de audit committee, want daar zat de financieel directeur bij.

De heer **Oskam**: Wat deed de accountant dan wel met de raad van commissarissen? Hij leverde zijn rapport en hij gaf daarop een toelichting, maar wat nog meer?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ja. Dat deed hij schriftelijk en goed. Hij gaf ook de pijnpunten aan, maar achteraf is het toch mijn idee dat hij dat met veel meer urgentie kenbaar had moeten maken.

De heer **Oskam**: Het OM verdenkt de heer Möllenkamp van fraude en zelfverrijking. We hebben de heer Van Nimwegen hier ook al naar gevraagd. Hij zat er als medebestuurder wat dichterbij, maar u was lid van de auditcommissie. Als u terugkijkt, waren er dan al eerder signalen die u hadden moeten doen vermoeden dat het geen zuivere koffie was?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik denk dat ze allemaal de revue gepasseerd zijn. Die signalen waren voor ons genoeg om hem te schorsen en uiteindelijk te ontslaan. Als je naar het forensisch rapport van Deloitte kijkt, een rapport dat in januari 2009 is opgeleverd, lees je vooral zaken in de sfeer van persoonlijke verrijking in het kader van pensioenen en het rijden in een Maserati. De strafzaak zal duidelijk moeten maken hoe het met de vastgoedtransacties zit. Daar heb ik geen inzicht in.

De heer **Oskam**: Wij willen u nog twee uitspraken van de heer Möllenkamp van vandaag over de raad van commissarissen voorhouden. Toen wij hem vroegen naar de meerjareninvesteringen en het toetsingskader, zei hij: het was klip-en-klaar waar de raad van commissarissen aan moest toetsen. Wat zegt u dan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee, dat was niet zo.

De heer **Oskam**: De andere uitspraak die ik u voor wil leggen, ging over zijn ontslag. Daarover zei hij: mij is onrecht aangedaan door de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Vanuit zijn beleving kan ik mij dat goed voorstellen, maar ik ben het er niet mee eens.

De heer **Oskam**: Het was voldoende onderbouwd.

Mevrouw **Hoenderdos**: Absoluut.

De heer **Oskam**: Dat bleek later ook bij de kantonrechter.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Hachchi en mijnheer Oskam. Het woord is nog even aan de heer Groot.

De heer **Groot**: Voorzitter, ik heb nog twee slotvraagjes.

De heer Möllenkamp heeft vanochtend gezegd dat de raad van commissarissen het totaal oneens was met het rapport-Vlug. Wat vindt u daarvan?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik was het niet totaal oneens met dit rapport. Het had beter gekund. In het rapport dat naar buiten is gebracht, staat inderdaad dat de raad van commissarissen afstand neemt van het rapport, maar dat hebben we gedaan, omdat we ons niet wilden committeren aan delen waarop we niet hadden gereageerd. Er staan ook heel goede dingen in. Een passage uit het rapport-Vlug die nog niet aan de orde is geweest, maar die voor mij heel verhelderend was, is de passage waar staat dat de medewerkers van Rochdale informatie voor de raad van commissarissen zo opschreven dat wij het zouden aannemen. Als u wilt, lees ik de passage voor.

De heer **Groot**: De heer Van Nimwegen heeft ook al in die richting gehint.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat was voor mij een eyeopener, want dat betekent dat er ook aan meegewerkt is om informatie versluierd naar de raad van commissarissen te brengen.

De heer **Groot**: De raad van commissarissen was het dus niet totaal oneens met het rapport.

Mevrouw **Hoenderdos**: Nee.

De heer **Groot**: U hebt in voorkomende gevallen kritische vragen gesteld. Soms was dat ook heel productief, bijvoorbeeld toen u vragen stelde over de derivaten, want dat is toen niet doorgedaan. Op andere momenten laat de raad van commissarissen zich met een kluitje in het riet sturen. Mijn eenvoudige vraag is: voelde de raad van commissarissen zich wel in charge, voelde de raad zich wel de werkgever van de bestuurder? In feite was de raad wel de baas van de woningcorporatie.

Mevrouw **Hoenderdos**: Je hebt als werkgever twee rollen. Je bent inderdaad de baas van de corporatie. Alle besluiten die bij de raad van commissarissen thuishoren, moeten ook bij de voltallige raad terechtkomen. Je hebt ook een werkgeversrol tegenover het bestuur, de remuneratiecommissie. Dat waren de voorzitter en de vicevoorzitter van de raad van commissarissen. Zij voerden de functioneringsgesprekken met de bestuurders. Ik heb er geen zicht op in hoeverre die rol is opgepakt.

De heer **Groot**: Het is toch een beetje gek dat een werkgever zich met een kluitje in het riet laat sturen.

Mevrouw **Hoenderdos**: Dat was ook aanleiding om de heer Möllenkamp te schorsen. Het duurt een poosje voor je door hebt dat het een kluitje in het riet is. Ik heb hopelijk duidelijk gemaakt dat er heel vaak plausibele antwoorden werden gegeven, bijvoorbeeld bij de WSW-borging voor Frankemaheerd: het is weekend, maandag krijg ik de handtekening. Ik ga dan niet het WSW bellen om te vragen of het klopt dat het WSW maandag zijn handtekening zet. Ik kon niet alles staven wat mij werd gezegd. Je moet een bepaald percentage, gezien de omvang van het werk, een behoorlijk percentage voor waar aannemen. Alleen, als dat vertrouwen beschaamd wordt, moet je scherper worden en heel hard optreden. Dat is het enige middel dat je dan hebt.

De heer **Groot**: Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Groot.

Mevrouw Hoenderdos, we zijn gekomen aan het einde van uw openbare verhoor. Wij zagen u voorafgaand aan het verhoor nog even overleggen met de heer Van Nimwegen. Spreekt u hem wel vaker?

Mevrouw **Hoenderdos**: Ik heb hem niet gesproken, maar hij keek omhoog. Ik heb alleen even naar hem gezwaaid! Ik heb hem nooit meer gesproken.

De **voorzitter**: Spreekt u nog weleens iemand anders uit die tijd?

Mevrouw **Hoenderdos**: De heer Kleijwegt.

De **voorzitter**: Blijkt u dan terug op hoe dit allemaal kon gebeuren?

Mevrouw **Hoenderdos**: Wij zijn na het ontslag in januari 2009 nog één keer bij elkaar geweest. Toen hebben we afgesproken dat we, als het allemaal achter de rug is, nog een keer rond de tafel gaan. En dat is nu al zes jaar geleden, want het is nog steeds niet achter de rug!

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Hoenderdos.

Sluiting: 17.36 uur.